

Landskap: SmålandInb. av N. Aron, LundUpptecknat av: JohnsonHärad: I NärkeAdress: PårgårdSocken: Karlslund

Berättat av:

Uppteckningsår: jön 1929Född år i

	sid.
Uppteckningen rör <u>Plika, borttörad av tvallin</u>	1.
<u>Dankhall.</u>	1-2.
<u>Begravning.</u>	2.
<u>Bannskap.</u>	2.
<u>Piska rövandva med ris</u> <u>långfredags morgon.</u>	2.
<u>Skämt på värfvafton.</u>	2.
<u>Skator föra t. Blåkulla på</u> <u>S:t Mikael's dag.</u>	2.
<u>3:e dag jul - "mokka ut</u> <u>all gödsel."</u>	2.
<u>Invände det på annandag</u> <u>juls morgon - gott fuktat.</u>	2.

Skriv endast på denna sida!

sid.

- Lidant rådet var sjussorardagen
förblir det 7 veckor framåt. 2.
- Fris det på råfrendagen fris det
ännu 40 dagar. 2.
- Rotpunkter skola sättas under "redan". 3.
- Läst skulle ses under "nyet". 3.
- Lätta ut hävvar åt småfåglaarna vid
julstid. 3.
- Riskastning, där person förölyskats. 3.
- Värtor.
- "Huv ränder sig var gång, då den hör
hjulskloarna. 3.
- Utöna om det skulle sjöka till vatten. 3.

Småland

S. Måré wd

4361

Karlslunda sn.

- Före 1929 -

Folketro och folksed i min hembygd.

Stad Johanne 1.
Fr. Påryd
M. A. M. Arton
Lund

Min hembygd är Karlslunda socken i Kalmar län alldeles på gränsen till det småländska höglandet. Trakten är rik på skog och jordmånen tämligen mager, varför åkerbruket, trots att det är huvudnäringen, ej på långt när giver tillräcklig avkastning. Befolkningen uppgår till 1500 invånare av vilka c:a 300 äro bosatta i Påryd, socknens största samhälle, beläget 35 km från Kalmar. Hos folket i dessa skogsbygder lever en hel mängd gamla seder och bruk ännu kvar, och många finnas, som kunna berätta därom, om man blott förstår sig på att komma till tals med dem. Men den gamla Karlslundabon är inbunden, grubblande och ej sällan en enstöring, varför detta ej alltid ter sig så lätt.

I trakten finnas många namn på byar och gårdar, som dels kunna låta underliga i våra öron, och som dels ha uppkommit på grund av någon sägen eller omständighet. Så förhåller det sig exempelvis med Vörthult, nu Mjødelt, Thorsgårde nu Toragårde och Karnagårde, nu Kanagårde. Med sistnämnda plats förbindes en mycket intressant sägen. Nära därintill ligger i våra dagar Kjettilhult, förr Kjettilshult, För länge sedan ägdes denna gård enligt sägan av en rik bonde vid namn Kjettil, efter vilken den också fått sitt namn. Han hade en vacker dotter, Karna, som en dag bortfördes av trollen till Karnaberg för att tvingas ingå äktenskap med ett troll. Flickans anhöriga hade emellertid fått reda på hennes vistelseort och förföljde dem, som bortrövat henne. Trollen upphunnos vid Brudhyttan, beläget mellan Arby och Karlslunda socknar och vid Trollhättan omkring 10 km fr. Påryd lyckades förföljarna slutligen driva tjuvarna på flykten och rädda flickan.

En annan plats med gammalt namn är Dackehall på Sävsjö

ägor i västra delen av socknen. Här säges Dacke hava legat gömd, då han var förföljd, och man tror även, att han här samlat sina upproriska skaror och hållit mänstring med dem. Detta hittills omtalade är allmänt bekant i trakten; vad härefter följer har jag dels hört av enskilda personer och dels själv iakttagit.

Vid kyrkan förekomma flera bruk värda att omnämna. Då det är själaringning börjar klämningen än i dag med den stora klockar om den avlidna är en man, men med den lilla om det gällde en kvinna. Vid begravning lade man alltid en psalmbok på den dödes bröst och om han eller hon var ung, brötos topparna av på de granar, som användes att dekorera med. Varje gång då klockorna ringde samman blottade männen sina huvuden och kvinnorna nego. Det finnes fortfarande gamla, som följa denna sed, som så vackert uttrycker deras stora vördnad för kyrkan.

Då ett barn skulle döpas, knöt man in i dess linda ett mynt, i tro att det skulle medföra lycka och rikedom.

Följande upplysningar har jag erhållit av 92-årige Karl Olsson-Bill, som f.n. vistas på församlingens ålderdomshem. Han omtalade att man på långfredags morgon brukade piska varandra med ris, för att man skulle bli lydig under hela året. På Vårfruafton lade man på skämt hara i varandras sängar. Vidare trodde man att alla skator foro till Blåkulla på St. Mikael's dag. På morgonen tredje dag jul skulle bonden göra rent i sin ladugård eller som man säger "mocka ut all gödsel", om han hade många vänner, men bära in fotshögt med sådan, om han hade några ovänner. Orsaken till denna sed har jag en lyckats utforska.

Om det snöade på morgonen annandag jul blev det ett gott fruktår. Sådant vädret var på gamla sjusovaredagen, skulle det förbli sju veckor framåt. Frös det på Vårfrudagen skulle det frysa på ännu 40 dagar.

Handwritten notes:
Kung
N. Olsson
Hand

Handwritten notes:
St. Mikael's
Karl Olsson-Bill
jul före 1929

En sed som jordbrukarna än idag hålla mycket på, är, att potatis samt alla andra rotfrukter skola sättas under "nedan" medan såd alltid skall sås under "nyet".

Då man tröskade havre, lade man alltid undan några kärvar, som vid juletid skulle sättas ut åt småfåglarna. I Kammarbo och Kanagårde, det förra en, det senare en halv mil från Karlslunda kyrka, finnes ett par s.k. "riskastas". Sådana underliga myrsteckslänkande högar ha uppkommit på följande sätt: Vid varje sådant ställe har någon person anträffats förolyckad. För att ej bli antastad av "gastarna" bröt var och en, som gick förbi, en kvist eller tog upp en pinne och lade den på högen, som därigenom så småningom blev allt större och större. Om man fått vårtor på händerna så kunde man bli av med dem genom att gnida dem med ett ituskuret suräpple.

En egendomlighet, antingen den nu är av språklig art eller härleder sig från de gamles okunnighet om fiskarnas genus, är, att mörtar, rudor och gäddor alltid tros vara feminina varselser. Jag har själv flera gånger hört gamla från min hembygd säga t.ex. "mörtan hon", "rudan hon" etc.

Följande, som dock torde räknas till skämt, är vanligt i Karlslunda. Då man fick syn på en riktigt stor sten, särskilt ett "kastblock", sade man ofta: "Den där stenen vänder sig var gång, då den hör kyrkklockorna." Frågade man då varför den aldrig hade vänt på sig, fick man det skämtsamma svaret, att den aldrig hört klockorna. Då man ville veta, om det skulle spöka till natten, tog man en käpp i ena änden och kastade den, i det man gav den en roterande rörelse. Föll käppen då ned på en av ändarna, trodde man att det skulle spöka, men kom den däremot att genast ligga vågrätt, så behövde ej sådant befaras.